

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

9 Vtrùm si alio sensu quàm alter intelligit, iures, obligeris, & quale peccatu[m] hoc sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

nolle se obligare, nisi expresso actu id nolit; nam ipso actu contrarium facit: quod maxime locum habet in casu proposito; quia obligatio iuramenti non pendet ex intentione iurantis, ut dictum est, sed ex ipso facto. Nec obstat, quod diceret se nolle obligari, si rogetur; quia quiuis contrahens cum intentione non soluendi, idem diceret, si rogaretur; tamen non ideo censetur se noluisse obligare, cum absolute intenderit contrahere, & contrahendo se obligauerit. Itaque talis praesumptio locum non habet, quando factum contrarium obstat.

42
De culpa
grauitate
in 3. modo.

Quod ad grauitatem culpae atinet; si tertio modo fictè iures, videlicet absque animo implendi, erit peccatum mortiferum: quia cum duplex veritas requiratur in iuramento promissorio; praesens & futura, deest veritas praesens, nempe animus exequendi. quod si postea non exequaris, accedet noua culpa letalis, quia deest veritas executionis, Deumque de nouo facies testem falsi.

In 2. modo.

Si secundo modo, ita ut ipsa fictio versetur circa obligationem, (ut cum non intendis te obligare) est etiam peccatum mortale, ut rectè Siluester iuramentum 4. q. 7. Primò, Quia deest veritas praesens, id est, animus exequendi; iurat enim se facturum, quod non intendit facere. Secundo, Quia non intendit se obligare; in eo enim est peculiaris irreuerentia, quod velit Deum adducere in testem, & tamen nolit eius testimonio obstringi. vnde videtur esse grauius peccatum sic iurare, quam solum animo non implendi. Confirmatur, quia si iurares animo implendi, nolendo te obligare non solum homini promissione, sed neque Deo ratione iuramenti; insignem iniuriam Deo irrogares: ergo addit peculiarem malitiam. quod si solum intenderes te non obligare homini, aliquod ius ei tribuendo, sed soli Deo ratione iuramenti, cum intentione exequendi; erga hominem non videretur esse peccatum mortale, quia nihil falsi significatur verbis iuramenti, & non deest animus obligandi, quem natura iuramenti requirit, etiam si desit animus promittendi homini.

In 1. modo.

Si primo modo, ita ut fictio sit circa actum iurandi, (ut cum non intendis iurare, sed simulare iuramentum) distinguendum est: vel enim id, quod iuras, est verum, vel est falsum. si est verum, probabile est non esse peccatum mortale, siue iuramentum sit assertorium, siue promissorium; quia nec homini notabilis fit iniuria, nec Deo grauis irreuerentia. Non homini; quia in opere externo idem futurum est atque si ex animo iurasses; & si opus sit, in foro externo ex tali iuramento cogi potes. Non Deo; tum quia reuera non adducitur in testem, sed solum id fingitur & simulatur; tum quia etiam externo actu adducatur; adducitur solum in testem veritatis.

Iurās veritas
absque animo
iurandi.

Contrarium tamen videtur verius, si iures mandato Iudicis, vel in contractu magni momenti: oportet enim tunc sincerè & ex animo iurare; alioquin censetur grauis deceptio, quae etiam euertit vltim & finem iuramenti, rebus humanis tam necessarium. Ita Caietan. supra art. 7. ad 4. Sotus art. 7. Si tamen iniquè exigeretur, non esset peccatum mortale sic iurare, ut Sotus docet contra Caietan. quia nulli fit iniuria.

43
Iurās veritas
falsum.

Si verò sic falsum iures, plerique putant esse peccatum mortale. Ita Caietanus & Sotus supra, Couarr. in cap. Quamuis pactum. 1. p. 5. num. 3. & alij passim, Ratio est, quia externo actu Deus

adducitur testis falsi; quod perinde est ac si quis offerret illi sacrificium Iudaicum, v. g. agnum vel vitulum, absque animo sacrificandi; vel adoleret thus idolo absque animo venerandi. Sed haec ratio non videtur conuincere, alioquin esset peccatum mortale iurare in tali casu cum restrictione mentali: nam externo actu Deus adducitur in testem falsi; & cum simili restrictione adoleret thus idolo, laudare Mahumetem, vel solemniter illa Turcarum verba pronuntiare, *Vnus Deus & propheta illius Mahumet*, est peccatum mortale. satis enim est, in honore exhibendo actum externum ita fieri, & cum illis circumstantiis, ut merito videri possit velle sacrificare, laudare, &c. Itaque contraria sententia videri possit non improbabilis, scilicet non esse id peccatum mortale, si per iniuriam cogaris, & falsitas sit penitus occulta: quia neque re ipsa iuras falsum, cum non intendas Deum in testem vocare, sed simulare: neque secundum prudentem estimationem potes censeri iurasse falsum; tum quia falsitas est penitus ignota, tum quia iusta causa erat alia mente iurandi. & in hoc casu locum habere possit sententia Panorimitani, Angeli, & aliorum, qui volebant iuramentum metu expressum non obligare sub mortali: de quo supra dubit. 6.

Verum fatius est tenere cum communi, ob rationem allatam.

DUBITATIO IX.

Verum si alio sensu quam alter intelligit iures, obligeris, & quale peccatum hoc sit.

Notandum est, hoc dupliciter fieri posse: Primò, Si oratio sit ambigua, & tu de industria alium sensum intendas, quam is qui iuramentum exigit. Secundo, Si non sit per se ambigua, sed illi tacite aliquam restrictionem addas. Rursus vel sponte iuras, vel compulsus ab alio, idque vel iure vel iniuria.

Dico Primò, Qui alio sensu iurauit, non tenetur praecise ex vi iurandi, nisi iuxta suum sensum. Ita Couarr. in cap. Quamuis pactum. p. 1. §. 5. in principio, Caietan. & Arragonius art. 7. ad 1. Sotus l. 8. quaest. 1. art. 7. circa 4. argumentum, & multi alij. Probat Primò, Iurandum vi sua solum obligat ad id quod per ipsum est confirmatum & assertum; quia ad hoc solum is qui iurat, Deum in testem adduxit: sed solum id assertum est, quod iurans in mente habuit: ergo solum ad illud praestandum obstringit. Secundo, Quia iuramentum sequitur naturam promissionis, cui accedit: atqui promissio non obligat ultra intentionem promittentis; ergo nec iuramentum. Tertio, *Humana aures talia verba nostra indicant, qualia foris sonant. Diuina vero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. apud homines, cor ex verbis; apud Deum vero verba pensantur ex corde;* ut ait Gregorius l. 26. Moral. cap. 7. & habetur 22. q. 5. cap. 11. Humanae aures, ergo cum ex intimis alio sensu proferantur, Deus etiam sic ea accipit, & ita illa confirmare censetur.

44
Iuramentum
vi sua obligat
secundum
mentem
iurantis.

Dices, Reuerentia diuina obligat non solum ut verifices id quod intendisti iurare, sed etiam quod aliis rationabiliter visus es iurasse: si enim id non serues, videberis petiurus, & quantum in te, minus

45
Obiectio.

nues apud illos honorem diuinum. Confirmatur ex cap. 9. Quacumque arte. 22. quæst. 5. ex Isidoro lib. 2. de summo bono c. 31. *Quacumque arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit.*

Resp.

Respondeo, Ob hoc argumentum multi DD. videntur sentire contrarium: sed faciliè possunt conciliari: nam etiam si iuramentum non obliget per se & vi sua nisi secundum mentem iurantis, vt dictum est: tamen ratione damni vel scandali fecuturi, potest obligare iuxta mentem exigentis; & hoc solum probat argumentum allatum. reuerentia enim diuina etiam obligat ad vitandum scandalum in materia religionis; & non solum vt nihil agas quod contra honorem diuinum verè sit; sed neque quod videatur esse. Deus etiam accipit sicut alter intelligit; quia censet te ad hoc obligatum non præcisè vi iuramenti; sed quia tenetis alterum non decipere, causam damni & scandali non dare. seposito tamen periculo damni & scandali, nulla obligatio grauis nascitur in foro conscientia: nam deceptio illa per se non est mortifera. In foro tamen externo cogendus est implere quod secundum verborum legitimam interpretationem visus est promississe.

Quomodo obliget iuxta mentem exigentis.

Vtrum autem teneatur patere si res sit integra, & impletio illi valdè detrimentosa, & scandalum absit, quari potest. de quo vide supra cap. 18. num. 61.

46 Dico Secundò, Quando quis se sponte sua offert ad iurandum, vel legitimè ad hoc compellitur, peccat mortifere, si alieno sensu iuret. Ita Nauarr. c. 12. n. 8. Caietan. Sotus, Arragon. supra, & alij. quod maximè verum est in iudiciis & contractibus: in his enim est grauis deceptio partis, in illis fit contra obedientiam Superioris, & peruertitur Iudicium. Accedit, quòd quando non subest causa legitima vtendi illa calliditate, videatur falsum iurasse: præsumitur enim iurasse ad mentem exigentis, vt communiter fieri consuevit.

Institores iurantes.

Petes, An sit peccatum mortale, quando institores iurant rem sibi tanti vel tanti stetit, alio sensu quàm emptores intelligant? Ratio dubitandi est, quia dicunt se alia ratione iustum pretium ab emptoribus non posse obtinere, nec per hoc velle aliquid iniusti committere.

Respondeo, Non faciliè id esse credendum; tamen si verum sit, non videri eo casu peccatum mortale; sed tunc mortale censendum, quando hac ratione intendunt decipere, & extorquere supra iustum, vel obtinere pretium summum, quod alioquin emptor dare nolisset; vel alia ratione sunt ei causa damni.

47 Si iusta causa subsit.

Dico Tertio, Quandocumque aliquis iniuste cogitur ad iuramentum, vel aliàs habet iustam causam celandi mentem suam oratione ambigua, vel tacita restrictione; non peccat, etiam si alieno sensu iuret. quod intellige, si necessitas vel utilitas iuramentum exigat. De oratione ambigua est ferè communis sententia, Soti, Caietani, Arragon. supra, & aliorum. Ratio est, quia cum non teneatur loqui ad mentem alterius, potest orationem in aliam sententiam vsurpare, & aliena à proposito alterius respondere: & consequenter si ratio postulet, potest illi in eo sensu adiungere iuramentum.

Restrictio occulta.

De restrictione occulta negant Sotus, Caietanus, Arragon. & quidam alij; quia oratio illa, quæ ex-

terius profertur, est falsa: vt si promittas latroni 100. tacitè addendo, si debeo, si ius habes, &c. exterius mentiris, quia oratio externa id non significat.

Sed contrarium est probabilius, & tenet Nauarrus cap. 12. nu. 8. 9. & 19. & comment. in cap. Humanæ aures. 22. q. 5. Siluester, Iuramentum 3. quæst. 2. Iuramentum 4. q. 7. Angelus, Iuramentum 5. num. 9. Adrianus in 4. q. de sigill. confessionis. Maior in 4. d. 15. quæst. 18. Toletus lib. 4. cap. 21. & l. 5. cap. 58 à Valentia disp. 5. q. 13. p. 2. & disp. 6. q. 7. p. 4. & alij multi. v. g. Si reus non iuridicè rogetur, potest dicere: Non feci; mente addendo, in carcere: Non habui complices; puta, in alio crimine. Ita Toletus cap. 58. Si venis ex loco, qui putatur falsò infectus peste, potes custodibus oppidorum respondere, te inde non venire, te illac non transisse, intelligendo vel addendo tacitè, Hoc die, vel vbi sit infectio: sic enim respondes ad intentionem eorum remotam; ita Siluest. v. Iuramentum 3. q. 2. Toletus l. 4. cap. 21. Nauarr. supra. Addit Toletus, *quamuis locus sit infectus peste, si tamen orator non sit infectus, potest uti æquiuocatione; quia non facit contra præcipuam intentionem illorum.* quòd intellige, si sit omnino certus à se nihil esse periculi.

Exempla.

Probat, Quia in his & similibus euentis non tenetur homo totam mentem suam circa rem de qua interrogatur aperire: ergo nec tenetur omnia verba exprimere, quibus ea aperiat. poterit igitur partem exprimere, & partem tacitus addere. Confirmatur, Quia non magis tenetur totam mentem suam exterius declarare corà isto, quàm dum solus agit & secum loquitur: cum ille nihil ad hoc iuris habeat. sed dum secum loquitur, non tenetur totum exprimere; sed potest partem in animo retinere: ergo etiam cum agit cum illis ad quorum mentem non tenetur respondere.

Nec obstat, quòd illud, quod exprimit, per se sit falsum; quia non intendit per se & solitariè affirmare, sed coniunctum cum eo, quod tacitus addit, cum quo est verum. quod enim exprimitur, solum est pars totius orationis, quæ cõstat partim locutione mentali, partim externa. quòd autem talis coniunctio rectè fieri possit, si causa subsit, patet Primò, ex Gregorio homil. 1. in Ezechielem, vbi dicit, Prophetam connectere orationem externam cum interna, & idèd incipere suam prophetiam particulà copulatiuà, *Et factum est, &c.* Secundò, Multis Scripturæ exemplis; Genes. 27. *Ego sum primogenitus tuus Esau;* scilicet iure & priuilegio. Iudith 10. quædam dicit sancta Iudith, quæ vix aliter à mendacio excusari possunt, quàm aliqua conditione vel restrictione tacitè addita. Marci 13. *De die illo vel hora nemo scit, neque Angeli in celo, neque Filius;* scilicet vt Legatus & hominum Doctor. Sic Legatus solet dicere se nescire, quod non habet in mandatis vt aperiat. Ioannis 7. *Ego non ascendam ad diem festum hunc,* scilicet modò, vel manifestè, vt soleo. Neq; etiam oblat quòd alter inde decipiatur, quia non directè intendis decipere, sed tegere tuam intentionem, ne ipse eam cum tuo incomodo cognoscat. quòd autem ipse falsum iudicium sibi formet, ad hoc solum permissiud te habes, quia iure tuo vteris: & ipse si omnino prudenter agere voluisset, debuisset iudicium suspendere, & cogitare posse iustam causam celandæ veritatis subesse. accedit,

cedit, quod nihil incommodi ex illa deceptione ei proveniat.

48
Quando fas adhibere iuramentum.

Ex his patet, quotiescumque licitum est uti oratione ambigua, vel tacita restrictione; licitum etiam esse uti iuramento, si necessitas vel notabilis causa postulet. numquam tamen licitum est uti hoc artificioso orationis, nisi quando iuste possumus veritatem occultare; ut si aliquod malum vel incommodum aliter non possit auerti. Si absque iusta causa fiat, est abusus orationis contra virtutem veritatis, & civilem consuetudinem, ac proinde est peccatum; etsi proprie non sit mendacium.

Si iocosa.

Quod si tali orationi, cum iusta causa non subest, addatur iurandum; ut si iures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, iocis causa, erit grave peccatum; quia est magna irreuerentia, suis iocis Deum testem adhibere. Fortè tamen non erit mortiferum, si scandalum absit; nam reuera non est periurium, cum id quod iurare intendis, falsum non sit. quia tamen falsum esse exterius videtur, in foro externo periurium esse presumere.

Iurans quod se non commendavit.

Ex dictis etiam colligitur quid dicendum sit, quando quis electus ad magistratum cogitur (ut quibusdam locis fit) sub graui pena acceptare, & nihilominus cogitur iurare se nihil egisse ut commendaretur. Eo enim casu si contra fecit, & res adhuc est integra, tenetur quantum in se est curare ne electores, apud quos se commendauit, habeant rationem illius commendationis, sed pure spectent bonum commune, & merita personarum. quod si illi fecerint, poterit iurare quod se non commendauerit, intelligendo tacite commendatione efficaci, ex qua fit electus. De tali enim intelligendum est statutum postulans iuramentum. verba enim cum effectu intelligenda sunt. actus enim inefficax perinde est ac si non fuerit. Non enim tenetur delictum occultum fateri quod est imperitens ad propositum. Sic si aliquid promissisti alicui electorum ut te eligeret in Prælatum; si ille te non eligat, vel tua promissionis nullam rationem habeat, electio non est vitiosa: & si cogaris, potes cum debita limitatione interna iurare te nihil promississe. Ratio autem cur teneatur, re adhuc integra, reuocare suam commendationem, est, quia tenetur curare ut possit iurare secundum mentem statuti; alioquin tacite consentit in periurium, illius periculo sponte se exponens. Si autem res non est integra (ut si electio iam facta est) vel non possis reuocare quod fecisti; adhuc sentio te posse iurare cum restrictione mentali: nimirum, quia non fecisti publice, vel eo modo ut sit probabile in iudicio. quia non teneris fateri crimen occultum, cum non est infamia, aut probatio semiplena, aut iudicia æquipollentia, ut communiter Doctores tradunt; de quo supra cap. 31. dub. 3. Confirmatur ex doctrina Alexan. Imolensis & Bartoli communiter recepta in L. 2. C. Si seruus aut libertus. n. 2. Vbi docent, eum qui eligendus est in Iudicem, si interrogetur an habeat aliquod impedimentum, non teneri vitium occultum (v. g. infamiam ibi occultam) pandere: nimirum quando impedimentum est tale, ut non impediatur officij administrationem. si non tenetur fateri, poterit etiam sano sensu iurare, se illius expertem, si necesse fuerit, ut si nec officium nec iuramentum detrectare possit.

Secus est cum quis rogatur de impedimento

matrimonij vel Ordinum: tum quia hæc impedimenta impediunt executionem: tum quia sponte quis se ad illa offert. Quod si sub graui aliqua pena cogeret matrimonium vel Ordinem capessere, non teneretur occultum impedimentum, vnde infamia gigneretur, patefacere: & sufficeret, coactione cessante, facere quod Ius præscribit.

Addo tamen, grauius peccare eos, qui vbi huiusmodi sunt statuta & iuramenta in usu, se commendant: quia præterquam quod faciunt contra statutum in re graui, faciunt etiam contra iuramentum futurum, quod intendunt iurare; & ita consentiunt in periurium. vnde & postea tenentur suam commendationem irritam reddere, si res adhuc est integra: & in iurando non possunt uti restrictione interna, si vilo modo absque graui incommodo possunt illud vitare, etiam magistratum detrectando.

DUBITATIO X.

Verum fas sit deferre iurandum ei, quem putas peieraturum.

Respondeo, Fas non esse, nisi iusta causa subest: quia quantum in nobis est, tenemur tantam Dei iniuriam & proximi peccatum vitare & impedire. vide D. Augustinum ser. 11. de Sanctis, vbi refert exemplum de quodam Tutolymeno, qui diuinitus in raptu flagris affectus fuit, eò quod iuramentum à proximo in tali casu exegisset.

49
Tutuslymenus.

Potes tamen sæpè iusta causa subesse, ob quam hoc sit licitum. Primum, Si sis Iudex, & pars id postulet, vel aliàs ratio officij exigat; ut cum adducuntur testes, vel proceditur via inquisitionis. Ita D. Thomas q. 98. art. 4. & Caiet. ibidem. Couar. in cap. Quamuis pactum, p. 1. §. 6. num. 3. & alij. Iudex enim non debet sequi priuatam scientiam, sed præscriptum Iuris, adhibendo ea quibus solet elici veritas: alioquin daret iustam occasionem scandali; quod illi magis cauendum, quam peccatum priuati, quando tamen Iudex id commode potest declinare, (ut si aliud remedium facile possit adhibere) tenetur. sic non potest exigere iuramentum à Clerico de relinquenda concubina, ut habetur cap. Clericos. 3. de cohabitatione Clericor. & mulier. quia metuendum est ne periurium incurrat; & alia remedia supererunt. Secundò, Si alterius causam agas, & ratio officij tui postulet ut ab aduersario iurandum petas. si enim omittas, videberis præuaricari. Tertio, Si speras illum reuerentiã Numinis non ausurum peierare, & aliàs magni tua interst. D. Thomas supra: quia quod exigitur, per se licitum est, & finis qui speratur, bonus, & iusta necessitas interuenit. Quarto, Addi potest, si eius periurio possis uti in tuum commodum, v. g. ad eius fraudes detegendas; & fidem ei detrahendam, ut sic iniuriam euadas, aut Ius obtineas: tunc enim licitum est illius periurium permittere. Sic Deus ob bonos fines multa mala permittit: sic licitum permittit furtum famuli, vel filij, ut explores indolem, ut ipsos corrigas, ut tibi in posterum caueas.

Casus quibus liceat.

Iudex Ecclesiasticus.

Petes, Quid si norim illum iuraturum per Mahumetum, vel idolum?

50
Si per falsos deos.

Respondeo, Nihilominus in contractibus & aliis causis, vbi est iusta ratio ad damnum vel iniuriam cauendam, potes exigere, vel etiam cogere ut